

นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก

Educational Administration Innovation for the Western Border Schools

ชวน ภารังกุล¹

นพดล เจนอักษร²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบองค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก 2) เสนอความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก วิธีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอนคือ 1) การศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยขององค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก 2) การศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก 3) การวิเคราะห์ความเป็นไปได้เกี่ยวกับองค์ประกอบของนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย โรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตกสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 43 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วยบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 564 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) และแบบสอบถามความคิดเห็น สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percentage) ค่ามัธยฐานเลขคณิต (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (exploratory factor analysis) การวิเคราะห์เส้นทาง (path analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การพัฒนานวัตกรรม 3) การกระจายอำนาจ 4) การวางแผน 5) การจัดการความรู้ 6) การใช้โรงเรียนเป็นฐาน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 8) การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 9) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2. องค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยกลุ่มตัวแปรอิสระ ได้แก่ ภาวะผู้นำ การพัฒนานวัตกรรม การกระจายอำนาจ การวางแผน การจัดการความรู้ การใช้โรงเรียนเป็นฐาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ซึ่งมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

Abstract

The purposes of this research were to 1) determine factors of education administration innovation for the western border schools 2) propose the relation model causal of factor influencing of education administration innovation for the western border schools. The research comprised 3 phases as follow: 1) analytical study to set the conceptual framework in factors of education administration innovation the western border schools, 2) factors analysis in education administration innovation for the western border schools and 3) confirmation of education administration innovation for the western border schools. The samples were 43 basic schools. The respondents were staff in schools a sample with the

¹ นักศึกษาปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

² อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่พันตรี ดร. ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

total of 564 respondents. The data collected by using document analysis, the semi-structured interview, and the questionnaires. The data was analyzed by using frequency, percentage, mean, standard deviation, factor analysis, path analysis and content analysis.

The research findings revealed that:

1. The multi factors of educational administration innovation for the western border schools consisted of 9 components: 1) leadership 2) innovation development 3) planning 4) decentralization 5) knowledge management 6) school-based management 7) information communication technology 8) student center 9) learning development
2. The educational administration innovation for the western border schools was A model concluded of independent variables as follow, leadership, innovation development, planning, decentralization, knowledge management, school-based management, information communication technology, student center and learning development.

บทนำ

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกทำให้การใช้ความรู้ของมนุษย์เป็นฐานในการพัฒนามากขึ้นทำให้ต้องเร่งเตรียมพร้อมทั้งการสร้างระบบ กลไก และการพัฒนาคนให้สามารถปรับตัวอย่างรู้เท่าทันและรวดเร็ว การพัฒนาประเทศที่ผ่านไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) จึงยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเพื่อให้การพัฒนาประเทศเกิดความต่อเนื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ก็เช่นกันยังคงยึดการพัฒนาคนเป็นหลัก แต่เน้นการพัฒนาคน เพื่อสร้างชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งสามารถพึ่งพาและพัฒนาตนเองและพัฒนาท้องถิ่นได้ (กิตติกาญจน์ เกษมสุขจรสแสง, 2550 : 38)

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันที่เป็นกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นสังคมที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ (Knowledge based society) และเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge based economy) ซึ่งมีผลให้การบริหารจัดการศึกษาไทยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขัน และความมุ่งมั่นตามความคาดหวังของสังคม ดังนั้นในกระบวนการบริหารจัดการจึงต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ ซึ่งเป็นความจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องสนใจใฝ่รู้ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เพื่อที่จะทำให้การบริหารจัดการขององค์กรอยู่รอดบังเกิดผลดีและบรรลุตาม

วัตถุประสงค์ (ธีระ รุญเจริญ, 2550 :98) นวัตกรรมจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง “นวัตกรรม” ซึ่งมีนัยและความหมายที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใหม่ๆ หรือสิ่งเก่าแต่นำมาคิด ทำ หรือ สิ่งขึ้นมาใหม่เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาและดำเนินชีวิตที่เหมาะสม (พระมหาสุทิตย์ อาภาโร, 2548 : 4) ซึ่งอาจสอดคล้องหรือแตกต่างในบ้างประเด็นกับ แนวคิดทางด้านธุรกิจที่กล่าวว่า นวัตกรรม การผลิต การเรียนรู้ การจัดการความรู้ และการใช้ประโยชน์จากความคิดใหม่ เพื่อให้เกิดผลดีทางเศรษฐกิจและสังคม และจากข้อเสนอแนะ โครงการ Local Government Association (LGA) Improvement and Development Agency และ National School of Government ที่เสนอแนะว่า ภาครัฐจำเป็นต้องมีนวัตกรรมการบริหารเพื่อวัตถุประสงค์ 1) สนองความต้องการจำเป็นของประเทศที่เปลี่ยนแปลงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ไม่ให้ค่าใช้จ่ายบานปลาย และเพิ่มประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ 3) ปรับปรุงการดำเนินงานและผลลัพธ์การบริการของภาครัฐ รวมทั้งพิจารณาขยายเดิมให้มีความก้าวหน้า 4) ใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Communication Technology : ICT) ให้ได้ประโยชน์สูงสุด (ชนะ กลสิการ์, 2550 : 12)

สังคมทุกวันนี้และในอนาคตเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ความรู้และนวัตกรรมเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสถานการณ์การเรียนรู้ต่อเนื่องเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและขีดความสามารถของคนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยยึดหลักการให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และชุมชนท้องถิ่น การสนับสนุนให้สังคมทุกส่วนทุกระดับได้รับการศึกษาเต็มศักยภาพ การสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อความสำเร็จในการปฏิบัติเช่นนี้ จะทำให้เกิดพลังชุมชนที่เข้มแข็ง อันจะเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืนตลอดไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 20) นวัตกรรมจึงเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการสร้างศักยภาพความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาที่ยั่งยืน การพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษาจะเป็นผู้กำหนดนโยบายกำหนดจุดมุ่งหมายวางแผน เป้าหมาย ตลอดจนวิธีดำเนินงานโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนบรรลุผลสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ และจะต้องรับผิดชอบในการปฏิบัติงานด้านต่างๆ ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผลทางการศึกษาให้สูงขึ้น (สมหวัง พิทยานูวัฒน์, 2550) ดังนั้นบทบาทผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ บริหารจัดการเพื่อให้โรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ ที่มีคุณภาพโดยการนำนวัตกรรมการบริหารไปใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา นวัตกรรมการบริหารเป็นเครื่องมือสำคัญของผู้บริหารในการนำไปสู่ผลงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้นไปลำดับ ผู้บริหารมืออาชีพต้องมีความรู้ในการบริหารแนวใหม่ๆ เลือกและปรับปรุง ใช้ นวัตกรรมได้หลากหลาย ตรงกับสภาพการณ์ เงื่อนไข ข้อจำกัดของงานและองค์กร จนนำไปสู่ผลได้จริง เพื่อให้องค์กรก้าวหน้าพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง ผู้ร่วมงานทุกคนได้ใช้ศักยภาพของตนอย่างเต็มที่ มีความภาคภูมิใจในผลงาน

ร่วมกัน ซึ่งสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาได้ให้ความหมายของนวัตกรรมการบริหารว่า เป็นนวัตกรรมเกี่ยวกับ ระบบ รูปแบบ วิธีการบริหารจัดการโรงเรียนที่มีข้อจำกัดต่างๆ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2549: 6)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นวัตกรรมการบริหารมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษาเนื่องจากสถานศึกษามีหน้าที่ให้การศึกษาแก่ประชาชน จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องนำหลักการดังกล่าวมาดำเนินการในการจัดการศึกษาให้มีมาตรฐานคุณภาพการศึกษา โดยมีเป้าหมายที่สำคัญนั่นคือ ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 30-32) แต่เมื่อพิจารณามาตรฐานคุณภาพการศึกษาและระดับความดี ความเก่ง ความสุขของผู้เรียนแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันมาก จึงมีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาไว้เพื่อให้สถานศึกษาได้ดำเนินการให้เป็นไปตามเกณฑ์คุณภาพมาตรฐานที่กำหนด แม้ว่าในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาลงสู่สถานศึกษาโดยตรง แต่ความร่วมมือของสถานศึกษาแต่ละแห่งทั่วประเทศยังคงมีความแตกต่างกัน คุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาจึงแตกต่างกัน

ปัจจุบันลักษณะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนในสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะสถานศึกษาบนพื้นที่สูงตามแนวชายแดน ประชาชนคนไทยจะมีความยากจน ขาดโอกาสทางการศึกษา ขาดการประกอบอาชีพและตั้งบ้านเรือนอยู่ห่างจากสถานศึกษา ขาดสื่อและอุปกรณ์การศึกษา ขาดแคลนครูผู้สอน ทำให้คุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาดำเนินการได้รับการปรับปรุง (สำนักผู้ตรวจราชการประจำเขตการศึกษาที่ 2, 2549 : 2) และยังมีประชาชนต่างชาติที่เข้ามาประกอบอาชีพรวมทั้งบุคคลที่ลอบหนีภัยสงครามจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยและรัฐบาลไทยจัดให้พักอาศัยอยู่ในศูนย์พักพิงชั่วคราว บุคคลเหล่านี้และบุตรหลานเป็นบุคคลที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่รู้ภาษาไทย วัฒนธรรม

ประเทศไทย และมีฐานะยากจน สภาพดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อมตามมาหลายประการ รวมทั้งปัญหาทางการศึกษาอีกด้วย องค์การเอกชน องค์การศาสนา ที่เข้ามาจัดการศึกษาให้กับคนเหล่านี้ จะจัดหลักสูตรการเรียนการสอนตามที่ตนเองถนัดเป็นสำคัญ รายวิชาในหลักสูตรไม่เน้นการสอนภาษาไทยเพื่อใช้ในการสื่อสารกับคนไทย แต่จะให้การสอนภาษาอังกฤษ ภาษากระเหรี่ยง ประวัติศาสตร์ยุโรป ประวัติศาสตร์กระเหรี่ยง ทำให้บุคคลเหล่านี้ขาดจิตสำนึกรักแผ่นดินไทย รักการปกครองแบบประชาธิปไตย และร่วมใจกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนแผ่นดินที่ให้ถิ่นที่อยู่อาศัย (ประเทือง ทรัพย์เกิด, 2549 : 2) เป็นผลให้โรงเรียนต้องมีกระบวนการบริหารจัดการที่ทำให้โรงเรียนและนักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด และให้ได้รับการพัฒนาในทุกด้าน ตามความสามารถที่จะจัดการศึกษาได้ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เป็นที่ยอมรับ และสามารถเป็นแบบอย่างในด้าน “คุณภาพ” แก่โรงเรียนอื่นได้ จึงกล่าวได้ว่า โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาและผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพเพื่อที่จะช่วยพัฒนาประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันทางด้านเศรษฐกิจการเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้ จากรายงานการวิจัยของ(ประเทือง ทรัพย์เกิด (2549 : บทคัดย่อ) ผลการวิจัยพบว่าระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาบนพื้นที่สูงตามชายแดนไทย-พม่า ในเขตตรวจราชการที่ 6 และ 7 ด้านผู้บริหารมาตรฐานที่มีคุณภาพส่วนใหญ่อยู่ในระดับดีเรียงลำดับจากค่ามากไปหาน้อย 3 อันดับแรกคือ มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำและมีความสามารถในการบริหารจัดการ คิดเป็นร้อยละ 93.30 รองลงมาได้แก่ มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 85.00 และมาตรฐานที่ 13 สถานศึกษาที่มีการจัดองค์กร โครงสร้างและการบริหารงานอย่างมีระบบครบวงจรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คิดเป็นร้อยละ 73.30 ด้านความต้องการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงตามชายแดนไทย - พม่า ในเขตตรวจราชการที่ 6 และ 7 ผู้บริหาร

สถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้เรียนและผู้ปกครองหรือกรรมการสถานศึกษา มีความต้องการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงตามชายแดนไทย-พม่า ในเขตตรวจราชการที่ 6 และ 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความต้องการพัฒนามากทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยคือ ด้านผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษามีความต้องการพัฒนาสูงเป็นอันดับแรก รองลงมาได้แก่ ด้านผู้เรียนระดับประถมศึกษา ด้านครูผู้สอนและด้านผู้บริหารสถานศึกษา ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายมาตรฐานพบว่า ด้านผู้บริหารมาตรฐานที่มีความต้องการพัฒนามากเป็นอันดับแรกคือ มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รองลงมาได้แก่มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการศึกษาพัฒนา ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะความต้องการพัฒนาสถานศึกษาบนพื้นที่สูงตามชายแดนไทย-พม่า จากแบบสอบถามปลายเปิดดังนี้ ด้านผู้บริหารและการบริหารจัดการ มีความต้องการให้หน่วยงานต้นสังกัดสนับสนุนด้านการเงินงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ สื่อการสอนด้านเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ให้กับสถานศึกษามากกว่าที่เป็นอยู่มากเป็นอันดับแรก อันดับที่สองควรให้มีเจ้าหน้าที่สนับสนุนการสอนในสถานศึกษาได้แก่ เจ้าหน้าที่การเงิน พัสดุและธุรการ อันดับที่สาม โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบันมีความเหมาะสม

จากปัญหาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้นและเพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก ให้สามารถบริหารจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา และสนองจุดประสงค์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ผู้วิจัยจึงสนใจดำเนินการวิจัยเพื่อทราบองค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก และความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ

องค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนชายแดนโดยทั่วไป ผู้วิจัยจึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัยและสามารถตอบปัญหาดังกล่าวได้ชัดเจน ผู้วิจัย จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ

- 1) เพื่อทราบองค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก
- 2) เพื่อทราบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยแบบศึกษากรณีเดียว ศึกษาสภาพการณ์โดยไม่มีการทดลอง (the one shot, non-experimental case study design) งานวิจัยฉบับนี้ จึงใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายและมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ นวัตกรรม การบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก จากเอกสาร สัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน

ขั้นตอนที่ 2 ดำเนินการวิจัยโดยสร้างแบบสอบถามเพื่อศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (IOC) หาความเชื่อมั่นเครื่องมือโดยการนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนชายแดนฯ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค เก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์องค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารฯ ซึ่งเป็นตัวแปรต้น ด้วยการใช้เทคนิค Factor Analysis วิเคราะห์ระดับอิทธิพลขององค์ประกอบที่มีต่อนวัตกรรมการบริหารฯ โดยใช้เทคนิค Path Analysis ใช้เทคนิควิจัยอนาคต EFR (Ethnographic Futures Research) เพื่อยืนยันคุณภาพขององค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 3 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะในการวิจัย

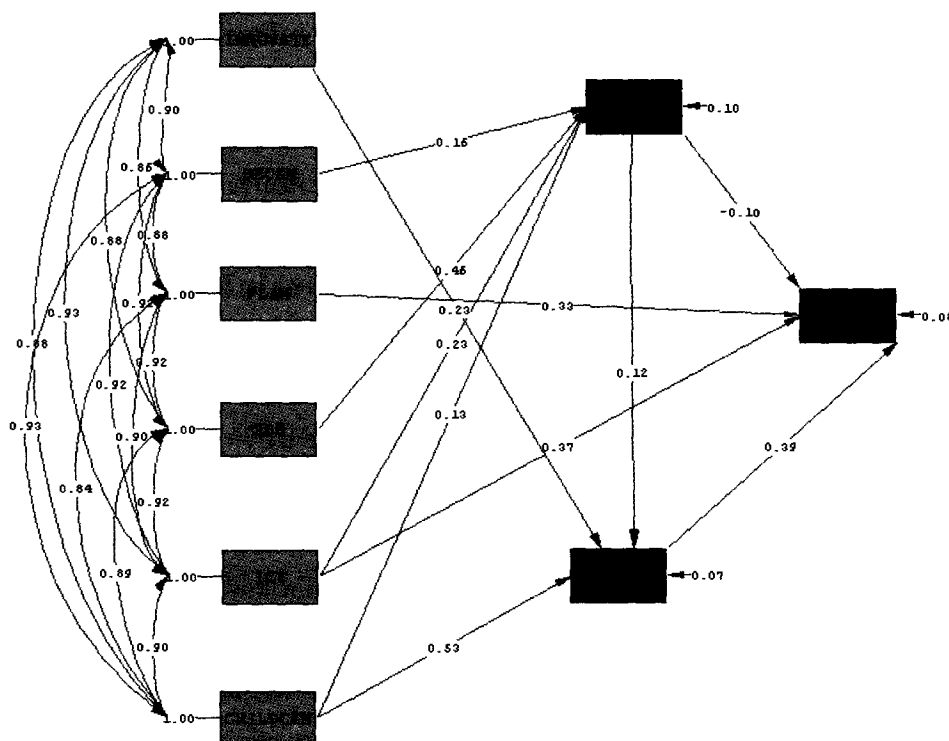
ผลการวิจัย

1. จากการศึกษาวิจัยพบว่าองค์ประกอบที่สำคัญที่มีความจำเป็นต่อนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตกมีจำนวน 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ 2) การพัฒนานวัตกรรม 3) การกระจายอำนาจ 4) การวางแผน 5) การจัดการความรู้ 6) การใช้โรงเรียนเป็นฐาน 7) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 8) การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ 9) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2. ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก จากการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (path analysis) มีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในเกณฑ์ดี มีค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบโมเดล คือค่าไค – สแควร์ (Chi – Square : χ^2) มีค่าเท่ากับ 4.49 ($P = 0.72186$) แสดงให้เห็นความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ หมายถึง องค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นอกจากนี้ ยังสามารถพิจารณาค่าดัชนีวัดความสอดคล้องอื่น ๆ ได้อีก เช่น Goodness of fit Index (GFI) และ Adjusted Goodness of fit Index (AGFI) มีค่าเข้าใกล้ 1 คือค่า GFI = 0.00 และค่า AGFI = 0.99 ซึ่งมากกว่า 0.90 แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่า Root Mean Squared Residual (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.0015 และค่า Standardized Root Mean Square Residual (standardized RMR) มีค่าเข้าใกล้ 0 และไม่เกิน 0.08 ซึ่งในที่นี้มีค่าเท่ากับ 0.0015 แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าดัชนี Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.000 ซึ่งมีค่าระหว่าง 0-0.05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในเกณฑ์ต้ององค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำ การพัฒนานวัตกรรม การกระจายอำนาจ

การวางแผน การจัดการความรู้ การใช้โรงเรียนเป็นฐาน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสามารถอธิบายความ

แปรปรวนได้ร้อยละ 70.93 ($R^2 = 0.71$) ดังแสดงได้ตามโมเดล

Chi-Square=4.49, df=7, P-value=0.72186, RMSEA=0.000

แผนภูมิ แสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขององค์ประกอบนวัตกรรมการบริหาร
โรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตกที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. การยืนยันและตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยวิธีวิจัยอนาคต (ethnographic futures research: EFR) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ผลการตรวจสอบพบว่า ทุกท่านมีความเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันว่า องค์ประกอบนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตกมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

นอกจากนี้ยังพบว่า ควรพิจารณาองค์ประกอบที่ไม่มีในนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก ที่นำเสนออีก 6 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ 2) การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 3) การวิเคราะห์ปัญหา

4) การวางแผนที่ดี 5) การประสานงานที่มีประสิทธิภาพ 6) การสั่งการที่ดี เพื่อให้ได้แนวทางการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมและตรงกับสภาพความเป็นจริงมากที่สุด และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำขององค์กร ต้องมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง เป็นผู้นำแบบประชาธิปไตย ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา เปิดโอกาสให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในองค์กรปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์โดยไม่เกิดความเครียดจากสภาวะกดดันต่างๆ ทั้งยังต้องมีความสามารถโน้มน้าวให้บุคลากรยอมรับกับความสำเร็จ

เปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้โดยไม่เกิดการต่อต้าน และให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

ข้อเสนอแนะ

นวัตกรรมการบริหาร โรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก จะมีลักษณะการบริหารที่แตกต่างไปจากการบริหารโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป ตามบริบทของสถานศึกษานั้นๆ แต่เพื่อให้ได้นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก ในเชิงลึกมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนำข้อค้นพบครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบายกับหน่วยงานของตนในบริบทดังต่อไปนี้

นวัตกรรมการบริหาร โรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก จะมีลักษณะการบริหารที่แตกต่างไปจากการบริหารโรงเรียนโดยทั่ว ๆ ไป ตามบริบทของสถานศึกษานั้นๆ แต่เพื่อให้ได้นวัตกรรมการบริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก ในเชิงลึกมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนำข้อค้นพบครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในเชิงนโยบายกับหน่วยงานของตนในบริบทดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำ ด้านนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาให้ผู้บริหารโรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก มีภาวะผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ที่จะกำหนดนโยบายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการนำไปปฏิบัติ ผู้บริหารใช้การติดตาม กระตุ้น เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งยังต้องจัดปฐมนิเทศบุคลากรในโรงเรียนให้รับทราบ เข้าใจ และยอมรับนโยบาย ระเบียบในการปฏิบัติงาน

2. การพัฒนานวัตกรรม ด้านนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน ด้านการนำไปปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้นำในการพัฒนานวัตกรรมและให้ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรมด้วย

3. การกระจายอำนาจ ด้านนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมสนับสนุน ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องการกระจายอำนาจ ด้านการนำไปปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนต้องกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมและมีอิสระในการดำเนินงานที่อยู่บนความถูกต้อง โดยมีการมอบหมายงานตามความถนัดของแต่ละบุคคล

4. การวางแผน ด้านนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมสนับสนุน ให้ความรู้เรื่องการวางแผน และติดตามการนำแผนไปปฏิบัติ ด้านการนำไปปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ความสามารถและทักษะในการวางแผน และต้องนำแผนเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

5. การจัดการความรู้ ด้านนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำการจัดการความรู้ไปปฏิบัติอย่างจริงจังในโรงเรียน ด้านการนำไปปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้การจัดการความรู้เป็นตัวขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของครูทุกท่าน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม ด้านการนำไปปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนใช้การบริหาร โดยดำเนินการที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมรับผลประโยชน์

7. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัด ส่งเสริมสนับสนุนให้มีเครือข่ายข้อมูลด้านการบริหารและสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนอย่างพอเพียง ด้านการนำไปปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน โดยการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในการใช้เทคโนโลยีและสารสนเทศ ตลอดจนติดตามการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู

8. การยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ด้านนโยบาย มีการกำหนดให้การดำเนินงานของโรงเรียนทุกเรื่องต้องมุ่งผลสำเร็จไปที่ผู้เรียน ด้านการนำไปปฏิบัติ การบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนควรยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูต้องใช้วิธีการที่หลากหลายที่เน้นผู้เรียนมีส่วนร่วม

9. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านนโยบาย ควรกำหนดให้บุคลากรของโรงเรียนได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ด้านการนำไปปฏิบัติผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนากระบวนการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานเพื่อนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ในการทำงานที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนครูผู้สอนให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบนวัตกรรมการบริหาร โรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตกระหว่างสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและสถานศึกษาเอกชน

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนที่ใช้นวัตกรรมการบริหาร โรงเรียนชายแดนภูมิภาคตะวันตก

3. ควรศึกษาวิจัยในเชิงลึกเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมการบริหารชายแดนภูมิภาคตะวันตกกับประสิทธิผลของโรงเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. รายงานผลการดำเนินงาน 2 ปี กับ การปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2542.
กิตติกาญจน์ เกษมสุขจรัสแสง. “การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” วารสารวิชาการ. 10,3 (กรกฎาคม-กันยายน 2550) :38.

ชนะ กสิภาร. เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครู ศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี, 2550.

ธีระ รุณเจริญ. ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหาร การศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ : 2550.

ประเทือง ทรัพย์เกิด. รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษา คุณภาพและความต้องการพัฒนาสถานศึกษาบน พื้นที่สูงตามแนวชายแดนไทย – พม่า. สำนัก ผู้ตรวจราชการประจำเขตตรวจราชการที่ 6- 7 เขตตรวจราชการที่ 6 – 7, ราชบุรี: 2549.

ผู้ตรวจราชการประจำเขตการศึกษาที่ 2. ยุทธศาสตร์การจัด การศึกษาเพื่อความมั่นคงตามแนวชายแดน. พิษณุโลก: 2549.

พระมหาสุทนต์ อาภาโร. นวัตกรรมการเรียนรู้: คน ชุมชน การพัฒนา. กรุงเทพฯ : พิษณุไทย ออฟเซต, 2548.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคณะ. รายงานการวิจัยเอกสาร เรื่องใบอนุญาตประกอบวิชาชีพผู้บริหาร . [Online] Accessed 20 พฤษภาคม 2550

Available from http://www.onec.go.th/publication/4312029/index_ad_teacher.htm.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. แผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ.2545-2549) : ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: พรักหวานการพิมพ์ , 2545.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. นวัตกรรม สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. มกราคม 2549 (Online) Accessed 26 เมษายน 2551 Available from <http://smallschool.obec.go.th>.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. แนวทางดำเนิน โครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2549.